

4. Мельчук И.А. Русский язык в модели “Смысл – Текст”. – М.: Школа “Языки русской культуры”; Вена: Венский славистический альманах, 1995. – 682 с.
5. Потебня А.А. Из лекций по теории словесности // Эстетика и поэтика. – М.: Искусство. – 1976. – С. 464-559.
6. Степанов Ю.С. В трехмерном пространстве языка: Семиотические проблемы лингвистики, философии, искусства. – М.: Наука, 1985. – 332 с.
7. Эпштейн М.Н. Диалектика знака и образа в поэтических произведениях А.Блока // Семиотика и художественное творчество: Сб. ст. – М.: Наука. – 1977. – С. 338–357.
8. Barthes R. S/Z. – P.: Seuil, 1970. – 278 p.
9. Bergson H. Matière et mémoire. – P.: PUF, 1954. – 280 p.
10. Coquet J.-C. Sémiotique littéraire. – P: Maine, 1973. – 270 p.
11. Genette G. L'œuvre de l'art. Immanence et transcendance. – Collection Poétique. – P.: Ed. du Seuil, 1994. – 304 p.

Калачова М.О.

Київський національний лінгвістичний університет

ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКІ НОВОТВОРИ ЯК ЗАСІБ ПЕРЕДАЧІ КАРТИНИ СВІТУ АВТОРА (НА МАТЕРІАЛІ ТРИЛОГІЇ МОРІСА ДРЮОНА “LA FIN DES HOMMES”)

Дослідження новотворів як лексико-семантичного явища не вичерпало й до сьогодні тих аспектів, які пов'язані з індивідуально-авторською інтенцією їх виникнення. Це слова, що відображають авторське сприйняття світу і є важливими конститuentами у формуванні індивідуальної картини світу.

Актуальність дослідження визначається багатоплановістю лінгвостилістичного вивчення художнього тексту, спрямованого на розкриття індивідуально-авторської картини світу письменника. У зв'язку з цим дослідження індивідуально-авторських новотворів становить значний інтерес, адже саме вони розкривають індивідуальність письменника.

Об'єктом дослідження є індивідуально-авторські новотвори трилогії “*La fin des hommes*” Моріса Дрюона. Це група слів, серед яких виділяються лексичні та семантичні новотвори.

Предметом дослідження є способи семантизації, стилістичні властивості та функції індивідуально-авторських новотворів в тексті трилогії “*La fin des hommes*”.

Мета дослідження полягає в аналізі індивідуально-авторських новотворів М. Дрюона, вживаних у трилогії “*La fin des hommes*”, та у вивченні їх місця в картині світу письменника. **Наукова новизна дослідження** полягає в тому, що вперше описано стилістичне значення та текстостилізуючі функції індивідуально-авторських новотворів М. Дрюона.

Як відомо, неологізми є історично змінними номінаціями, одним із розрядів пасивного словника мови, тобто це одиниці мови, які ще не встигли ввійти (або вже не ввійдуть, оскільки, з'явившись, вони майже відразу ж і зникають) до активного слововжитку. Вони слугують, з одного боку, для номінації нових чи ще не названих понять, реалій, а з іншого, – для заміни попередніх найменувань новими. Їх виникнення зумовлено різними чинниками: тенденцією до мовної економії, уніфікацією номінативних моделей, потребою у виразнішому, точнішому найменуванні та експресивно-стилістичному оновленні. Новотвори – це слова чи вислови, а також їх окремі значення, які з'явилися в мові на даному етапі її розвитку і новизна яких усвідомлюється мовцями. До таких одиниць належать також ті, що були вжиті лише в якомусь акті мовлення, тексті чи мові певного

автора.

У цій статі підлягають аналізу авторські неологізми. Ми виходимо з ідеї, що авторські новотвори виконують стилістичну функцію для номінації понять, які необхідні для передачі індивідуально-авторської картини світу. Вони створюються автором для передачі змісту в певному контексті.

У процесі дослідження шляхом суцільної вибірки з трилогії Моріса Дрюона "*La fin des hommes*" було встановлено дві групи індивідуально-авторських новотворів.

1. Лексичні – нові слова, утворені за наявними моделями або запозичені з інших мов: *entrebâillé, darling, caro*.

2. Семантичні – нові значення вживаних раніше слів чи словосполучень: *un sadique de l'argent, les trapézistes de l'argent*.

Щодо прикметника *entrebâillé*, то він утворений М. Дрюоном від дієслова *entrebâiller* за моделлю *entrouvrir – entrouvert*. Зазвичай, саме прикметник *entrouvert* в поєднанні з іменником *la porte* використовується на позначення *напівзачинених дверей* у французькій мові. Моріс Дрюон утворює новий прикметник від існуючого дієслова і саме йому надає перевагу: *De l'autre côté de la porte entrebâillée, il entendait Isabelle poser son collier sur la coiffeuse*. Ситуація незвична, а тому використаний прикметник теж незвичний. Чоловік і дружина одружені формально, спілкуються через напівзачинені двері.

Щодо новотворів-запозичень, до яких вдається автор, то вони надають фрагментам трилогії, в яких використовуються, іронічного та сатиричного забарвлення. Їх використання доречне, бо з їх допомогою автор підкреслює своє ставлення до персонажів, так, наприклад, у висловленні однієї з героїнь: *Oh, ça non, je vous jure, Olivier darling! répondit-elle en éclatant de rire* ("*Les grandes familles*" р. 162). Моріс Дрюон вдається до англійського *darling* саме тому, що це запозичення дозволяє точно висловити думку автора: до персонажа від ставиться саркастично, з іронією. Це запозичення *darling* в цьому контексті має значення *милий* і вживається автором свідомо. Він знає, що французи погано вимовляють англійські слова, а до того ж із суфіксом *-ing*. Для посилення іронічного ефекту він навіть вкладає в уста героїні фразу, коли вона називає свого чоловіка саме *darling*, а не характерним для французької мови *cher*, яке слід би було використати в цій ситуації: *Elle l'appela ainsi pour la première fois. Et elle sentit qu'elle avait trouvé la terme juste. C'était exactement cela : Olivier était un "darling".* ("*Les grandes familles*" р. 162) (Так він був саме *darling*). У цьому фрагменті прикметник *darling* субстантивується. Ще в деяких фрагментах М. Дрюон вдається до цього запозичення, поєднуючи його з суто франкомовними словами, як наприклад: *Et lui ? Et lui ? Pauvre darling ! Qu'est ce qu'on va faire ? gémit-elle* (Біденький *милий*).

У разі використання запозичення з італійської мови *caro*, М. Дрюон наголошує на національності князя Гальвані, який є італійцем за походженням, використовуючи у франкомовній фразі італійське слово *caro* на позначення *милий*: *Christian, caro, tu n'as pas oublié ton calcium ? demanda le prince Galban.* ("*Rendez-vous aux enfers*" р. 155). Князь Гальвані живе в колі чоловіків, стосунки яких є більше, аніж дружніми. Вони всі різні за національностями, і в мовленні кожного з них М. Дрюон винаходить новотвори-запозичення з рідної мови. Вони розмовляють сумішшю декількох іноземних мов (італійської, англійської, французької), що дуже вдало передає іронічне ставлення Моріса Дрюона.

Розглянемо декілька семантичних новотворів, які утворені М. Дрюоном в трилогії. До них ми відносимо такі, як *un sadique de l'argent* та *les trapézistes de l'argent*. Індивідуальним, суто авторським, є їх поєднання у невластиві для французької мови

сполучення. У фразі: *Tu comprends, c'est un sadique de l'argent ce qui lui plait, c'est qu'on lui demande, c'est qu'on soit gêné de lui demander*, вислів *sadique de l'argent*, де семантичне поле іменника *sadique*, який, зазвичай, позначає *personne qui obtient le plaisir par la souffrance infligée à l'objet de désir*, пов'язується з лексемою *argent*, що дає такий новотвір, як *sadique d'argent* (грошовий садист). Тобто людина отримує задоволення від того, що в неї не тільки просять грошей, але й від того, що людям незручно звертатися з таким проханням. Створюючи цей вислів, який, до речі, входить до цілої низки новотворів М. Дрюона, пов'язаних із темою грошей, письменник наголошує на деградації норівів тогочасного французького суспільства. Для цього він використовує новотвори, в даному випадку це слово *argent* (гроші), яке є значимим для письменника у відображенні його індивідуально-авторської картини світу.

У іншому фрагменті з тим самим словом *argent* (гроші), М. Дрюон поєднує слово *trapéziste* (акробат) *trapéziste d'argent* (грошовий акробат): *“Il se mêla à tous les trapézistes de l'argent qui peuplaient la terrasse du Fouquet's et le bar Georges V à Paris, comme ils peuplaient le hall de Claridge's ou du Dorchester à Londres et celui de l'Excelsior à Rome, qui ne pouvaient vivre que dans les hôtels somptueux dont ils ne savaient pas comment payer la note, dont l'estomac ne tolérait que le caviar, et qui revendaient au baut de quinze jours la voiture imposante qu'ils avaient achetée à crédit”* (“Le rendez-vous aux enfers”, p.261). Цей семантичний новотвір добре пояснений письменником в наведеному фрагменті. Грошові акробати – це люди, які жили в шикарних готелях, але не могли сплатити рахунки, і, придбавши машину в кредит, перепродували її.

Обидва фрагменти тексту ілюструють, як для опису занепаду норівів тогочасної Франції М. Дрюон вдається до використання семантичних новотворів: *sadique d'argent* та *trapéziste d'argent*. Отож, для створення картини ДЕГРАДАЦІЇ в трилогії М. Дрюона семантичні авторські новотвори є доречними.

Ці приклади демонструють, що “поза контекстом семантика індивідуально-авторських новотворів сприймається читачем (адресатом) лише поверхнево, дорівнює, як правило, сумі значень їхніх структурних компонентів. Декодувати приховану в окаціоналізмах інформацію, встановити справжнє їх значення читач (адресат) може лише в процесі комунікативних актів” [1, 31].

Розглянуті лексичні та семантичні новотвори М. Дрюона займають важливе місце в картині світу письменника, оскільки, поєднуючи в собі всі намагання автора передати атмосферу тогочасного світу читачеві, вони є одним із засобів створення мегаконцепту ДЕГРАДАЦІЯ в трилогії. Авторські новотвори викривають суть зображуваної епохи, чіткіше й точніше розкривають потрібні риси характерів героїв.

Автор художнього твору залежно від художньої мети може на свій розсуд змінювати в тексті не тільки лексичне значення загальноживаного слова, але і його семантичне забарвлення. Новотвори продукуються з наявних у системі мови словотвірних ресурсів, часто з порушенням законів нормативно-системного словотворення. При цьому порушення структурно-семантичної моделі слів надає новотворам новизни й непередбачуваності, які слугують засобом експресії. Вони змінюють мовні стереотипи, актуалізують їх семантику, активізуючи увагу читача.

Отже, індивідуально-авторська картина світу відбивається в художньому тексті через створену автором концептосферу тексту, до якої входять новотвори автора. Розглянуті індивідуально-авторські новотвори займають важливе місце в картині світу М. Дрюона як фрагмента французької мовної картини світу. Загальноживана лексика, використана М. Дрюоном в непрямому значенні, допомагає відтворити стан епохи, яку

описує письменник, та через опис персонажів показати занепад тогочасного суспільства Франції, її фінансових, аристократичних, заможних кіл. Таку ж функцію виконують і запозичення з інших мов. Лексичні авторські новотвори, запозичення з інших мов, вживання слів та словосполучень у новому значенні, роблять трилогію оригінальною й цікавою для сучасного прочитання.

Утім, виражальні можливості авторських новотворів цим не вичерпуються, що є перспективним для подальшого вивчення цього мовного явища.

Використана література:

1. Соколовская Ж. П. Проблемы системного описания лексической семантики. – К.: Наук. думка, 1990. – 184 с.

*Камінський Ю.І.
Національний педагогічний
університет ім. М.П. Драгоманова*

ДЕКОМПРЕСІЯ В СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ (ЛЕКСИКОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ)

Постановка проблеми у загальному вигляді, її актуальність та зв'язок із науковими завданнями. Дискурс у соціолінгвістиці розуміють як спілкування людей з позиції їх належності до тієї чи іншої соціальної групи, тієї чи іншої поведінки у певній мовленнєвій ситуації [7, 73]. Прийнятним, на наш погляд, є також визначення дискурсу як сукупності висловлювань, що стосуються певної проблематики, і розглядаються у взаємних зв'язках із цією проблематикою, а також у взаємних зв'язках між собою [6, 7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Висвітлення явищ компресії та декомпресії у сучасній науковій думці знайшло вираження у працях багатьох учених. Зокрема вирішенням проблеми знаходження лексичних, синтаксичних та інших відповідників у процесі перекладу (особливо якщо мова йде про так звані дистантні мови) займалися такі науковці, як М. А. Аполлова, І. В. Арнольд, Л. С. Бархударов, В. І. Карабан, Т. Р. Левицька, А. М. Фітерман, Дж. Мейс, В. В. Мірошніченко, Є. А. Найда, О. О. Селіванова, Б. О. Серебренніков, К. М. Сухенко, А. О. Уфимцева та ін.

Актуальність роботи. Дослідження явища декомпресії саме в суспільно-політичному дискурсі зумовлене появою численних перекладів з англійської мови на українську за підтримки різних посольств і фондів. А коли мова йде про міжнародно-правові акти, рішення Європейського Суду з прав людини тощо, то потреба якісного й адекватного перекладу набуває навіть не загальносуспільного, а міжнародного значення. Такі переклади мають здійснюватися за участі спеціалістів-філологів, які могли б систематизувати найпоширеніші мовні та мовленнєві явища, що зустрічаються в суспільно-політичних текстах, і знайти їм ефективне застосування. Проте, мало не кожен науковець прагне оперувати власними термінами та класифікацією, що значно ускладнює розуміння проблеми.

Мета статті – за допомогою кількісно-якісного аналізу довести актуальність детального вивчення явища декомпресії.

Завдання: виявити причини виникнення явища декомпресії; провести кількісний аналіз ЛО словникової статті з метою виявлення частотності появи декомпресії у перекладі